

การให้ความหมายการมีสุขภาพดีในกระบวนการสื่อสารสุขภาพ ของการแพทย์แผนไทยเพื่อการลดช่องว่างทางสุขภาพ*

Defining Good Health through the Health Communication Process
of Thai Traditional Medicine to Close Health Gap²

เหมือนฝัน ไม่สูญผล**

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การให้ความหมายการมีสุขภาพดีในกระบวนการสื่อสารสุขภาพของการแพทย์แผนไทย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการศึกษารายกรณี, การสัมภาษณ์แบบลึก และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม โดยบทความนี้ทำการวิเคราะห์หาชุดความหมายการมีสุขภาพดีของผู้ที่เกี่ยวข้องในบริบทการแพทย์แผนไทย อันได้แก่ บุคลากรทางการแพทย์แผนไทย และผู้ป่วย ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มผู้สื่อสารสุขภาพในกระบวนการสื่อสารสุขภาพของการแพทย์แผนไทยได้มีการให้ความหมายการมีสุขภาพดีอันนำไปสู่การให้คุณค่าและการลดช่องว่างทางสุขภาพ ควรมีลักษณะอย่างไร

ผลการศึกษาพบว่า ชุดความหมายการมีสุขภาพดีที่เกิดขึ้นในกระบวนการสื่อสารสุขภาพของการแพทย์แผนไทยนี้ เป็นชุดความหมายหลัก

* บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง "กระบวนการสื่อสารสุขภาพของการแพทย์แผนไทย"

** นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรนิเทศศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

อีเมลล์ : gift_nadtaprang@hotmail.com

ที่เกิดจากการเห็นพ้องกันระหว่างแพทย์แผนไทย และผู้ป่วย ใน 3 ลักษณะคือ 1)การนิยามความหมายการมีสุขภาพดีของการแพทย์แผนไทย คือ การรักษาความสมดุล 2) หลักการมีสุขภาพดีของการแพทย์แผนไทย คือ ภูมิปัญญาสุขภาพวิถีไทย และ3) วิธีการรักษาสุขภาพของการแพทย์แผนไทย คือ วิธีการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม และการบูรณาการสุขภาพ ที่สื่อถึงการให้คุณค่าของการแพทย์แผนไทยเพื่อการลดช่องว่างทางสุขภาพและการสร้างสิทธิความเท่าเทียมทางสุขภาพกับผู้อื่นในสังคม

คำสำคัญ : การให้ความหมายสุขภาพ/ การสื่อสารสุขภาพ/ การแพทย์แผนไทย/ ช่องว่างทางสุขภาพ/ การด้อยโอกาสทางสุขภาพ/ ตัดกำหนดสุขภาพเชิงสังคม

Abstract

The research has objective to analyze definition of good health through the communication process of Thai traditional medicine. This is the qualitative research conducted through qualitative research, literature review, in-depth interviews and participant observation. The article has analyzed definitions of good health as defined by the practitioners and patients in the context of Thai traditional Medicine. The target groups are considered the health communicators who have defined what good health is. The results lead to value and closing health gap.

The studies yield that definition of health through health communication process in the context of Thai traditional medicine is agreed upon Thai traditional medicine and patient through the following 3 dimensions: 1) definition of good health in the context of Thai traditional medicine is keeping balance; 2) principle of good health in the context of Thai traditional medicine is wisdom of Thai healthy way of life; and 3) healthcare in the context of Thai traditional medicine is holistic and integrated health care practice that values Thai traditional medicine as a practice for closing health gap and bringing health equality to people in the society.

Keywords : defining health/ health communication/ Thai traditional medicine/ health gap/ health disadvantage/ social of determinants

บทนำ

ประเด็นปัญหาด้านสถานะสุขภาพของประชากรไทย เป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจจากทางภาครัฐ และหน่วยงานต่างๆอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะจากภาครัฐซึ่งมีการกำหนดนโยบายด้านสุขภาพ และหลักประกันสุขภาพแก่คนไทย ในขณะเดียวกันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในภาคเอกชนรวมถึงสื่อประเภทต่างๆ ก็ได้รับความคาดหวังจากสาธารณชนให้มีบทบาทต่อการพัฒนาระบบสุขภาพโดยองค์รวมของประชาชนด้วยอันจะเห็นได้จากการกำหนดสุขภาพที่ดีเป็นวาระแห่งชาติ การสร้างประเด็น การนำเสนอข่าวสารโดยสื่อมวลชนอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นกระแสแห่งความสนใจของสาธารณชน สถานการณ์ดังกล่าวก่อให้เกิดกระแสปลูกฝังให้คนหันมาสนใจในการสร้างเสริมสุขภาพให้แข็งแรงแทนการดูแลเฉพาะเมื่อเจ็บป่วย ในลักษณะของการ “สร้างนำซ่อม” ดังนั้นการรับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องจากแหล่งที่เชื่อถือได้จึงเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัว ความตระหนักในการสร้างค่านิยมและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การสื่อสารจึงเป็น “เครื่องมือ” สำคัญต่อการสร้างเสริมสุขภาพแนวใหม่[1]

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาผู้คนเริ่มให้ความสนใจเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพมากขึ้น โดยเฉพาะการให้ความสนใจในสุขภาพทางเลือก ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่สะท้อนภาพความต้องการหาทางเลือกด้านสุขภาพท่ามกลางความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์การแพทย์แผนปัจจุบัน เพื่อใช้ในการต่อสู้กับอาการเจ็บป่วยจากเชื้อโรคต่างๆที่ยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการด้านสุขภาพได้ เนื่องจากการแพทย์แผนปัจจุบันจะมุ่งเน้นที่การรักษาโรคมามากกว่าการสร้างเสริมสุขภาพ เทคโนโลยีทางการแพทย์ที่ทันสมัย มีต้นทุนในค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างสูง การใช้ยาที่ฟุ่มเฟือยโดยขาดการควบคุมกลไกทางการตลาด ภาวะค่าใช้จ่ายที่ส่งผลต่อภาระค่าครองชีพของคนในสังคม ประกอบกับการกระจุกตัวของบุคลากรทางการแพทย์ที่อยู่ในกรุงเทพและตามหัวเมืองใหญ่ๆ ยิ่งส่งผลต่อการเข้าถึงระบบบริการสุขภาพเกิดการกระจุกตัวตามไป

ด้วย[2] ซึ่งถือเป็นเงื่อนไขทางสังคมที่ส่งผลต่อการกำหนดให้ผู้มีรายได้น้อย ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ป่วยเรื้อรังหรือโรคภัยยอมจำนนต่อการมีสุขภาพดีเท่าเทียมผู้อื่นได้ และกลายเป็นผู้ด้อยโอกาสทางสุขภาพในที่สุด ทั้งๆที่กลุ่มคนเหล่านี้มีความต้องการมีสุขภาพดีเท่าเทียมผู้อื่น จึงแสวงหาทางออกสุขภาพที่ไม่ใช่แค่การพึ่งพากระบวนการรักษาสุขภาพจากการแพทย์แผนปัจจุบัน แต่เป็นอำนาจในการกำหนดวิธีการรักษาสุขภาพทางเลือกที่สามารถตอบสนองความต้องการสุขภาพสอดคล้องกับกระบวนทัศน์สุขภาพที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่การเป็นพลวัตของความหลากหลายทางระบบการแพทย์[3] โดยวิธีการรักษาสุขภาพทางเลือก คือ “การแพทย์แผนไทย” (Thai Traditional Medicine) ถือเป็นวิธีการดูแลสุขภาพที่ได้รับการสืบทอดความหมายความเชื่อนานวัฒนธรรมประเพณีของไทยที่สื่อความหมายถึงการให้คุณค่าของภูมิปัญญาของคนไทยที่เน้นวิธีการรักษาความสมดุลของร่างกาย จิตใจ ที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ อันส่งผลต่อการสื่อสารเพื่อสร้างชุดความหมายสุขภาพดีของการแพทย์แผนไทยที่ผู้ด้อยโอกาสทางสุขภาพ เกิดความสนใจในการแพทย์แผนไทยเพื่อลดช่องว่างทางสุขภาพที่มีความสัมพันธ์กับเงื่อนไขทางสังคม สื่อให้เห็นถึงการให้คุณค่าภูมิปัญญาสุขภาพเพื่อการพัฒนาศักยภาพของการดูแลสุขภาพของตนเอง ที่มีความสอดคล้องสมดุลทั้งทางร่างกาย จิต และสังคม

อย่างไรก็ตาม การให้ความหมายการมีสุขภาพของการแพทย์แผนไทย จำเป็นจะต้องนำปัจจัยด้านการสื่อสารเข้ามาช่วยในบริบทสุขภาพของการแพทย์แผนไทย เพื่อสร้างความหมายเรื่องการมีสุขภาพดีของการแพทย์แผนไทย เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจความหมายสุขภาพ ที่มีการผสมผสานองค์ความรู้ด้านการสื่อสารสุขภาพและองค์ความรู้ด้านการแพทย์แผนไทย เพื่อกำหนดการให้ความหมายการมีสุขภาพดีของการแพทย์แผนไทย เนื่องจากแนวคิดของการสื่อสารสุขภาพมองได้หลายมิติ เพราะเรื่องสื่อสารสุขภาพเป็นพลวัตมีความต่อเนื่องในวิถีชีวิตของบุคคล เป็นเรื่องสุขภาพที่สมบูรณ์ทั้งกาย จิต สังคม และจิตวิญญาณ ซึ่งหมายถึง การมีสติปัญญา การกินดีอยู่ดี

ในสังคม และสิ่งแวดล้อมดี รวมถึงการมีหลักการแห่งชีวิตที่ดีงาม (Spiritual Wellbeing) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการแพทย์แผนไทยที่มองสุขภาพนั้น เป็นแบบองค์รวม (Holistic Health) กล่าวคือ การพิจารณาเรื่องสุขภาพ โดย เน้นความสัมพันธ์กันของระบบสุขภาพที่ไม่มีการแยกขาดออกจากกันระหว่าง กาย จิต สังคม และนิเวศวิทยา

ดังนั้นการให้ความหมายการมีสุขภาพดีในกระบวนการสื่อสารสุขภาพ ของการแพทย์แผนไทยจึงไม่สามารถแยกกระบวนการทางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมได้ และการให้ความหมายการมีสุขภาพดีของการแพทย์แผนไทย นั้น จึงไม่ได้จำกัดความหมายเฉพาะเทคนิคด้านของการดูแลสุขภาพเท่านั้น แต่เป็นการให้ความหมายของสุขภาพดี คือ การสร้างคุณค่าในการพัฒนา ศักยภาพความเป็นมนุษย์ ด้วยเทคโนโลยีภูมิปัญญาในการดูแลรักษาสุขภาพ อันส่งผลมาจากความเชื่อและความศรัทธาการดูแลรักษาสุขภาพตนเองด้วยการแพทย์แผนไทย เพื่อลดช่องว่างทางสุขภาพและสร้างโอกาสในการมีสุขภาพดีเท่าเทียมผู้อื่นในสังคม

158

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาการให้ความหมายการมีสุขภาพดีในกระบวนการสื่อสารสุขภาพของการแพทย์แผนไทย

ข้อสันนิษฐานของการศึกษา

การให้ความหมายการมีสุขภาพดีของการแพทย์แผนไทย คือการจัด ชุดความหมายเรื่องสุขภาพของการแพทย์แผนไทย ประกอบด้วย การนิยาม ความหมายสุขภาพดี หลักการมีสุขภาพดี และวิธีการมีสุขภาพดี เพื่อใช้ในการ อธิบายความหมายสุขภาพดีร่วมกันในลักษณะที่เกื้อหนุน และต่อรองความหมายสุขภาพ อันนำไปสู่การสร้างคุณค่าและสร้างโอกาสทางสุขภาพให้เท่าเทียมผู้อื่นในสังคม

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้ศึกษากำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยของการศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study Approach) โดยการคัดเลือกบริบทสุขภาพของการแพทย์แผนไทยที่มีลักษณะเป็นคลินิกสาธารณสุขกึ่งที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งถือได้ว่าเป็นเมืองที่มีการกระจุกตัวของบุคลากรทางการแพทย์ แต่ทำไมจึงยังเกิดช่องว่างทางสุขภาพ อันส่งผลต่อการกำหนดความหมายการมีสุขภาพดีของการแพทย์แผนไทย ได้แก่ คลินิกการแพทย์แผนไทยเนตรดาว มูลนิธิชีวภิโภการภักซ์ชอยลาซาน 43 เป็นคลินิกการแพทย์แผนไทยที่ทำการรักษาผู้ป่วยในลักษณะสาธารณสุข ตั้งแต่ปี 2523 ซึ่งมีการเก็บรวบรวมข้อมูลสถิติผู้เข้ารับบริการอย่างต่อเนื่อง เป็นสถานที่ฝึกงานของนักเรียนแพทย์แผนไทยจากมหาวิทยาลัยต่างๆทั่วประเทศ และผู้อำนวยการคลินิกการแพทย์แผนไทยเนตรดาว ยังทำหน้าที่เป็นผู้เผยแพร่ข้อมูลด้านสุขภาพด้วยการเป็นวิทยากรด้านสุขภาพของการแพทย์แผนไทยผ่านรายการทั่วทิศถิ่นไทยทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย FM 92.5 และ AM 800 เป็นการตอบปัญหาสุขภาพด้วยวิธีการแบบองค์รวมที่เน้นการรักษาแบบพึ่งตนเองได้ด้วยการแพทย์แผนไทย ซึ่งถือเป็นช่องทางการสร้างความรู้ความเข้าใจในวิธีการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทย โดยใช้การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบลึกและการศึกษาเอกสาร เพื่อวิเคราะห์ชุดความหมายการมีสุขภาพดีของบุคคลเกี่ยวข้องกับบริบทของการแพทย์แผนไทย

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งถือเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูล อันได้แก่ บุคลากรทางการแพทย์แผนไทย และผู้ป่วย ซึ่งในการศึกษาคั้งนี้ ผู้ศึกษาถือว่า บุคคลเหล่านี้คือ ผู้สื่อสารในกระบวนการสื่อสารสุขภาพของการแพทย์แผนไทยที่บทบาทในการกำหนดชุดความหมายการมีสุขภาพดีโดยมีรายละเอียดของการคัดเลือกคุณลักษณะกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

บุคลากรทางการแพทย์แผนไทย เป็นบุคลากร หรือเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานที่อยู่ในสายวิชาชีพด้านการแพทย์แผนไทยที่ผ่านการฝึกฝนอบรม และ

มีประสบการณ์ในการให้บริการด้านการแพทย์แผนไทย และมีใบประกอบโรคศิลปะวิชาชีพการแพทย์แผนไทย (อันได้แก่ เวชกรรมไทย เกษัตริกรรมไทย ผดุงครรภ์ไทย และ การนวดไทย หรืออย่างใดอย่างหนึ่ง) โดยกลุ่มนี้มีความสำคัญในฐานะผู้สื่อสารสุขภาพ ที่มีการแสดงออกถึงสิทธิความเท่าเทียมความเป็นแพทย์แผนไทย และมีการให้คุณค่าของการแพทย์แผนไทยเพื่อการสร้างความเชื่อมั่นในสิทธิการรักษาในกระบวนการสื่อสารสุขภาพ จำนวนทั้งสิ้น 10 คน คือ แพทย์แผนไทยประจำคลินิก แพทย์แผนไทยฝึกปฏิบัติงานเพื่อเตรียมตัวสอบใบประกอบโรคศิลปะวิชาชีพการแพทย์แผนไทย และนักเรียนแพทย์แผนไทยฝึกภาคปฏิบัติ

160

ผู้ป่วย คือกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในบริบทการแพทย์แผนไทยที่มีการแสดงออกถึงการด้อยโอกาสทางสุขภาพอันเกิดจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจกับตัวกำหนดสุขภาพเชิงสังคม และมีการแสดงออกถึงคุณลักษณะของความต้อการมีสุขภาพดีเท่าเทียมผู้อื่นในสังคม ทั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) มีจำนวนทั้งสิ้น 50 คน

ผลการศึกษา

ในการศึกษาการให้ความหมายการมีสุขภาพดีในกระบวนการสื่อสารสุขภาพของการแพทย์แผนไทยเพื่อการลดช่องว่างทางสุขภาพและเป็นการสร้างโอกาสในการมีสุขภาพดีเท่าเทียมผู้อื่นในสังคมด้วยการแพทย์แผนไทย โดยจากการศึกษาครั้งนี้พบว่า ผู้ให้ข้อมูลในฐานะผู้สื่อสารสุขภาพ ได้แก่ บุคลากรทางการแพทย์แผนไทย และผู้ป่วย ได้มีการให้ความหมายของการมีสุขภาพดีในบริบทการแพทย์แผนไทย โดยมีการจัดลำดับชุดความหมายสุขภาพดีใน 3 ลักษณะ คือ การนิยามความหมายเรื่องสุขภาพดี หลักการมีสุขภาพดี และวิธีการมีสุขภาพดี โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 : ชุดความหมายสุขภาพดีในกระบวนการสื่อสารสุขภาพของการแพทย์แผนไทย

ชุดความหมาย ผู้ให้ความหมาย	การนิยามความหมาย สุขภาพดี	หลักการมีสุขภาพดี	วิธีการรักษาสุขภาพ
แพทย์แผน ไทย	1. การรักษาสมดุล	1. ภูมิปัญญาสุขภาพ วิถีไทย 2. เน้นหลักพุทธศาสนา	1. วิธีการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม 2. การบูรณาการสุขภาพ
ผู้ป่วย	1. การสร้างความสมดุล 2. อานาจารตัดสินใจ ของเจ้าของสุขภาพ 3. สามารถสร้างได้ด้วย ตนเอง	1. เน้นหลักธรรมชาติ 2. ภูมิปัญญาสุขภาพ	1. วิธีการหาทางออกของปัญหา สุขภาพ 2. วิธีการที่ไม่ได้รับการยอมรับจาก แพทย์แผนปัจจุบัน 3. วิธีการดูแลสุขภาพแบบ องค์รวม 4. การบูรณาการสุขภาพ

1. การให้นิยามความหมายสุขภาพดี

เป็นการให้คำจำกัดความสุขภาพของการแพทย์แผนไทย อันเกิดจากการรับรู้ ความเข้าใจความหมายการมีสุขภาพดีในบริบทการแพทย์แผนไทย ที่ผู้สื่อสารสุขภาพได้ให้คำจำกัดความของการนิยามความหมายเรื่องสุขภาพดี อันนำไปสู่การสร้างโอกาสในการมีสุขภาพะที่ดีเท่าเทียมผู้อื่นในสังคม โดยผู้สื่อสารสุขภาพในการศึกษาครั้งนี้ได้นิยามความหมายสุขภาพดีของการแพทย์แผนไทย สามารถแบ่งชุดความหมายตามผู้สื่อสารได้ดังนี้

1.1 การให้นิยามความหมายสุขภาพดีของแพทย์แผนไทย

พบว่า แพทย์แผนไทยได้ให้ชุดความหมายของการนิยามสุขภาพดี คือ “การรักษาสมดุล” เป็นการกำหนดสาเหตุของอาการเจ็บป่วย และทราบถึงระบบการจัดระบบความสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อการมีสุขภาพดี อันนำไปสู่การสร้างหรือรักษาความสมดุลของธาตุทั้ง 4 ของร่างกาย จิตใจ สอดคล้องกับสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อการมีสุขภาพดี

1.2 การนิยามความหมายสุขภาพดีของผู้ป่วย

ก) สุขภาพดี คือ การสร้างความสมดุล คือ สุขภาพดีด้วยการแพทย์แผนไทย คือ ตัวช่วยให้ร่างกายเกิดความสมดุลจากภายในสู่ภายนอกที่ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติมีสุขภาพดี

ข) สุขภาพดี คือ อำนาจของการตัดสินใจของเจ้าของสุขภาพ คือ สุขภาพเป็นเรื่องของเจ้าของสุขภาพเองที่เป็นคนตัดสินใจที่จะมีวิธีการสร้างสุขภาพดีได้ในลักษณะของการพึ่งพาตน ใน 3 ลักษณะคือ ความสามารถในการพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพ เป็นความรับผิดชอบสุขภาพของตนเอง และเป็นการแสวงหาทางออกสุขภาพที่นอกเหนือระบบบริการสุขภาพ

ค) สุขภาพดีคือความแข็งแรงที่สามารถสร้างได้ด้วยตนเอง คือ ความแข็งแรงอันเกิดจากการสร้างเสริมสุขภาพ ความสามารถในการควบคุมโรค และการสร้างภูมิคุ้มกันโรค และความสามารถฟื้นฟูสุขภาพหลังอาการเจ็บป่วย

2. หลักการมีสุขภาพดี

เป็นการให้ความหมายของหลักการสุขภาพดี อันเกิดจากการรับรู้ความเข้าใจในองค์ความรู้ด้าน หลักการดูแลสุขภาพของการแพทย์แผนไทย ที่ส่งผลต่อการมีสุขภาพดี โดยผู้สื่อสารสุขภาพในบริบทการแพทย์แผนไทย ได้ให้ความหมายของหลักการมีสุขภาพดีของการแพทย์แผนไทย เพื่อการลดช่องว่างทางสุขภาพอันนำไปสู่การสร้างโอกาสในการมีสุขภาพที่ดีเท่าเทียมผู้อื่นในสังคม ดังนี้

2.1 หลักการมีสุขภาพดีของแพทย์แผนไทย

ก) หลักการมีสุขภาพดีด้วยภูมิปัญญาสุขภาพวิถีไทย ที่แสดงออกถึงการสั่งสมองค์ความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดมาจนถึงปัจจุบัน ส่งผลให้เกิดการแสดงออกถึงภูมิปัญญาสุขภาพที่สื่อถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างกลุ่มคนในครอบครัว วิธีการดูแลสุขภาพที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์และมีการสืบทอด และหลักการในการฟื้นฟูสุขภาพและความงาม

ข) หลักการมีสุขภาพดีที่ผสมผสานหลักการทางพุทธศาสนา คือ การนำหลักธรรมของพุทธศาสนาเข้ามาประยุกต์ใช้ในการดูแลรักษาสุขภาพ ที่เรียกว่า “ธรรมนามัย” ที่เน้นการมีสุขภาพะที่ดีทั้งกาย จิตใจ และการดำรงชีวิต การอยู่อาศัยในสภาพแวดล้อมที่ดีไม่เป็นภัยต่อร่างกาย และจิตใจ รวมถึงการมีการคิดวิเคราะห์แยกแยะถึงสิ่งที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ

2.2 หลักการมีสุขภาพดีของผู้ป่วย

ก) หลักการมีสุขภาพดี คือ การเน้นหลักธรรมชาติ คือ หลักการมีสุขภาพดีเกิดจากการใช้ชีวิตที่สอดคล้องกับธรรมชาติให้ได้มากที่สุด และสามารถใช้พืช ผัก สมุนไพร รอบตัวเราให้เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ หรือเรียกว่า ธรรมชาติบำบัด

ข) หลักการมีสุขภาพดี เป็นภูมิปัญญาสุขภาพวิถีไทย เป็นหลักการที่ได้รับการสั่งสมมาตั้งแต่โบราณที่ทำให้เกิดความรู้ความสามารถในการนำสิ่งสิ่งรอบตัวมาใช้ประโยชน์ในการดูแลสุขภาพได้

3. วิธีการรักษาสุขภาพ

เป็นการให้ความหมายวิธีการมีสุขภาพในบริบทการแพทย์แผนไทย อันเกิดจากการรับรู้ ความเข้าใจในวิธีการปฏิบัติ หรือวิธีการรักษาสุขภาพของการแพทย์แผนไทยที่ส่งผลต่อการมีสุขภาพดี โดยผู้สื่อสารสุขภาพในบริบทการแพทย์แผนไทย ได้ให้ความหมายของวิธีการมีสุขภาพดีของการแพทย์แผนไทย เพื่อการลดช่องว่างทางสุขภาพอันนำไปสู่การสร้างโอกาสในการมีสุขภาพะที่ดีเท่าเทียมผู้อื่นในสังคม โดยผู้สื่อสารสุขภาพในการศึกษาครั้งนี้ได้ให้ความหมายของวิธีการมีสุขภาพดีในบริบทการแพทย์แผนไทย ดังนี้

3.1 วิธีการมีสุขภาพดีของแพทย์แผนไทย

ก) วิธีการรักษาสุขภาพแบบองค์รวมมองว่า เป็นวิธีการมีสุขภาพดีเป็นความสามารถในการปรับตัวให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม และไม่ได้แค่มองเพียงแต่สุขภาพกายเท่านั้น

ข) วิธีการรักษาสุขภาพของแพทย์แผนไทยเป็นการผสมผสาน

วิธีการและการบูรณาการสุขภาพให้ดีขึ้น มองว่า เป็นการอธิบายถึงรูปแบบการ รักษาสุขภาพที่เหมาะสมกับอาการเจ็บป่วยแต่ละบุคคล เพื่อให้ผู้ป่วยสามารถ นำไปประพจน์และปฏิบัติตามคำแนะนำของแพทย์แผนไทย

ค) วิธีการรักษาสุขภาพของการแพทย์แผนไทยไม่เป็น วิทยาศาสตร์ มองว่า วิธีการรักษาสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทย เป็นสิ่งที่ แพทย์แผนปัจจุบันไม่ให้การยอมรับ และเป็นข้อห้ามในการรักษา เนื่องจาก แพทย์แผนปัจจุบันมองว่า แพทย์แผนไทยไม่ใช่วิทยาศาสตร์ จึงเป็นสิ่งต้องห้าม จากระบบความคิดในการศึกษาวิชาการแพทย์ที่มาจากคนละศาสตร์กัน

3.2 วิธีการรักษาสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยของผู้ป่วย

ก) เป็นทางออกของปัญหาสุขภาพ มองว่า วิธีการรักษา สุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทย คือ วิธีทางในการแสวงหา การดิ้นรนเพื่อให้ มีชีวิตอยู่ หรือ การหายจากอาการเจ็บป่วยต่างๆที่เผชิญอยู่ ประกอบด้วย ทางออกด้านค่าใช้จ่ายในการรักษา และทางออกจากการไม่ได้รับคำตอบเกี่ยว กับสุขภาพจากแพทย์แผนปัจจุบัน

ข) วิธีการมีสุขภาพดีที่ไม่ได้รับการยอมรับจากแพทย์แผน ปัจจุบันมองว่า วิธีการมีสุขภาพดีของการแพทย์แผนไทยเป็นวิธีการรักษา สุขภาพตามความเชื่อที่ไม่ได้รับการยอมรับจากแพทย์แผนปัจจุบัน อัน เนื่องจากวิธีการรักษามีความขัดแย้งกับวิธีการทางการแพทย์แผนปัจจุบัน และ ไม่มีความเป็นวิทยาศาสตร์เช่นเดียวกับการแพทย์แผนปัจจุบัน

ค) วิธีการมีสุขภาพดีแบบองค์รวม มองว่า สุขภาพดีจะต้อง ไม่ใช่แค่เพียงแต่ร่างกายเท่านั้น แต่เป็นการมีสุขภาพดีที่มีความสอดคล้องกัน ทั้ง ร่างกาย จิตใจ ต้องมีความสมดุลกัน และสามารถในการปรับตัวเข้ากับสิ่ง แวดล้อมได้

ง) วิธีการรักษาสุขภาพแบบการผสมผสานและการบูรณาการ สุขภาพ มองว่า การบูรณาการสุขภาพ คือ การนำวิธีการดูแลสุขภาพของแพทย์ แผนไทยที่นำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ เพื่อเป็นการสร้างเสริมสุขภาพ

ที่ดีทั้งทางร่างกาย จิตใจ และเข้าใจในสิ่งที่อยู่รอบๆตัวอย่างรู้เท่าทัน

อย่างไรก็ตามในการให้คำนิยามชุดความหมายการมีสุขภาพดีของผู้สื่อสารสุขภาพในบริบทการแพทย์แผนไทย แสดงให้เห็นว่า ในกระบวนการสื่อสารสุขภาพของการแพทย์แผนไทยมีการให้ความหมายสุขภาพดีของการแพทย์แผนไทย ใน 2 ลักษณะคือ ชุดความหมายการมีสุขภาพดีในแบบเกื้อหนุน (Supportive meaning) และแบบต่อรองความหมายของการแพทย์แผนไทย (Counter-balance meaning) สื่อความหมายของการลดช่องว่างทางสุขภาพดังนี้

ตารางที่ 2 : แสดงการให้ความหมายสุขภาพของแพทย์แผนไทยแบบเกื้อหนุน (Supportive meaning)

ชุดความหมายสุขภาพ	แพทย์แผนไทย
ภูมิปัญญาสุขภาพวิถีไทย	1) สอดคล้องกับบริบท/ยุคสมัย 2) เป็นทรัพย์สินทางปัญญา 3) เป็นสะท้อนภาพให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในสังคม
การรักษาความสมดุล	1) เป็นความสมดุลของธาตุทั้ง 4 ในร่างกายและสอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม 2) ระบุสาเหตุของอาการเจ็บป่วย
เน้นหลักธรรมชาติ	1) การใช้ชีวิตอยู่กับธรรมชาติ 2) การใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ
สามารถสร้างได้ด้วยตนเอง	1) ความสามารถในการสร้างเสริมสุขภาพด้วยตนเอง 2) ความสามารถในการป้องกันโรค 3) ความสามารถในการฟื้นฟูสุขภาพ 4) ความสามารถในการฟื้นฟูความงาม

ตารางที่ 3 : แสดงการให้ความหมายสุขภาพของแพทย์แผนไทยแบบต่อรองความหมาย (Counter-balance meaning)

การแพทย์แผนไทย	การแพทย์แผนปัจจุบัน
1) การพึ่งพาตนเอง	1) การพึ่งพาแพทย์ / พึ่งพาเทคโนโลยี
2) เน้นความเป็นธรรมชาติ	2) ไม่เป็นธรรมชาติ
3) มองสุขภาพแบบองค์รวม	3) มองสุขภาพแบบแยกส่วน
4) เน้นการสร้างเสริมสุขภาพ	4) เน้นรักษาโรค
5) เป็นการแพทย์ที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญา	5) เป็นวิทยาศาสตร์

การอภิปรายผล

จากข้อค้นพบจากการศึกษาการให้ความหมายการมีสุขภาพดีของการแพทย์แผนไทยเพื่อการลดช่องว่างทางสุขภาพนี้ สื่อให้เห็นถึงชุดความหมายสุขภาพที่สอดคล้องกับ แนวคิดของฮอลล์ กล่าวถึง การเข้ารหัสความหมายตามที่ต้นตอการให้ผู้รับสารตีความ ซึ่งหากผู้รับสารส่วนใหญ่ตีความ หรือ ถอดรหัสไปตามนั้นรหัสความหมายดังกล่าว จะมีลักษณะเป็น รหัสของกระแสหลัก ซึ่งเป็นความหมายตามที่มีอำนาจในสังคมต้องการและคนส่วนใหญ่ยอมรับ รหัสแบบต่อรองเป็นรหัสที่ผู้รับสารใช้เวลาามากที่สุดโดยเป็นรหัสที่ผสมผสานอยู่ระหว่างการยอมรับ (adaptive) กับการต่อต้าน (oppositional) กล่าวคือ ในขณะที่ผู้รับสารยอมรับความหมายตามสื่อที่ต้องการ แต่ขณะเดียวกันก็เลือกที่จะรับ หรือปฏิเสธภาพรวมของความหมายนั้นๆ เข้าทำนองว่า “เห็นด้วยไม่ทั้งหมด” หรือ “ไม่เห็นด้วยแต่ก็พอลด้อยตามได้ในบางส่วน” นั่นเอง [4] โดย การให้ความหมายการมีสุขภาพดีของการแพทย์แผนไทย คือ ชุดความหมายสุขภาพของการแพทย์แผนไทย ที่แพทย์แผนไทยและผู้ป่วยได้ให้ความหมายสุขภาพในลักษณะที่พ้องกันและการต่อรองความหมายสุขภาพ ที่ส่งผลต่อการสร้างคุณค่าของการแพทย์แผนไทยในการลดช่องว่างทางสุขภาพ ดังนี้

การให้ความหมายสุขภาพของการแพทย์แผนไทยในลักษณะพ้องกัน ระหว่างแพทย์แผนไทยกับผู้ป่วย มีดังนี้

1) การนิยามความหมายสุขภาพดี พบว่า การให้ความหมายสุขภาพร่วมกันในกระบวนการสื่อสารสุขภาพที่เห็นพ้องกันระหว่างแพทย์แผนไทยกับผู้ป่วย เห็นว่า การนิยามความหมายสุขภาพดีในบริบทการแพทย์แผนไทย คือ “การรักษาความสมดุล” เนื่องจากการแพทย์แผนไทยไม่ใช้การแพทย์ที่รักษาเพียงแต่สุขภาพกายเท่านั้น แต่เป็นการเน้นการปรับสมดุลทั้งระบบที่มีอิทธิพลต่อการเจ็บป่วย ทั้งร่างกาย จิตใจ ให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม

2) หลักการมีสุขภาพดี พบว่า แพทย์แผนไทย และผู้ป่วย เห็นพ้องกันว่า “ภูมิปัญญาสุขภาพวิถีไทย” คือ หลักการมีสุขภาพดี อันเกิดจากการสังสม

องค์ความรู้ที่ทำให้สามารถนำสิ่งต่างๆรอบตัว อย่างพืช ผัก สมุนไพรมาใช้ประโยชน์ในการดูแลสุขภาพแบบพึ่งพาตนเองได้

3) วิธีการมีสุขภาพดี แพทย์แผนไทย และผู้ป่วยได้สร้างความหมายสุขภาพร่วมกันในกระบวนการสื่อสารสุขภาพ ที่เห็นพ้องกันว่า“การดูแลสุขภาพแบบองค์รวม” คือการมีสุขภาพดีได้จะต้องมีการดูแลสุขภาพหมดทั้งกายและจิตใจที่มีความสมดุลกัน และมีความสอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งวิธีการมีสุขภาพดีนี้จะมีการเห็นพ้องกับการนิยามความหมายสุขภาพดีของการแพทย์แผนไทยคือการรักษาความสมดุล และวิธีการมีสุขภาพดีของการแพทย์แผนไทยจะต้อง สามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และเป็นการผสมผสานรูปแบบการรักษาที่เหมาะสมกับอาการเจ็บป่วยกับแต่ละบุคคล ส่งผลให้เกิดการบูรณาการสุขภาพ และสร้างคุณค่าของการแพทย์แผนไทย

ดังนั้นการให้ความหมายการมีสุขภาพดีร่วมกันของแพทย์แผนไทย และผู้ป่วยภายในบริบทการแพทย์แผนไทยนี้ ทำให้เห็นว่า การรักษาความสมดุล คือ การนิยามความหมายสุขภาพดี ด้วยภูมิปัญญาสุขภาพวิถีไทย อันคือหลักการมีสุขภาพ อันนำสู่การกำหนดวิธีการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม และการบูรณาการสุขภาพที่สามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ส่งผลต่อการสร้างคุณค่าของการแพทย์แผนไทยในการลดช่องว่างทางสุขภาพ

การต่อรองความหมายการมีสุขภาพดีของการแพทย์แผนไทย

ข้อค้นพบ การต่อรองความหมายการมีสุขภาพดีของการแพทย์แผนไทย คือ การให้ความหมายของการมีสุขภาพดีของการแพทย์แผนไทย กับผู้ป่วยที่มีความเห็นต่างกันอันเกิดจากความรู้ความเข้าใจการนิยามความหมายหลักการ และวิธีการ ในลักษณะดังนี้

1) การนิยามความหมายสุขภาพดี ที่แพทย์แผนไทย และผู้ป่วย ได้ต่อรองความหมายของการมีสุขภาพดีของการแพทย์แผนไทย ในลักษณะดังนี้

การต่อรองการนิยามความหมายการมีสุขภาพดีของผู้ป่วย คือ อำนาจในการตัดสินใจของเจ้าของสุขภาพ เป็นการต่อรองอำนาจการกำหนดสุขภาพดี

จากแพทย์เป็นผู้กำหนดมาเป็นอำนาจในการมีสุขภาพดีเป็นหน้าที่ของเจ้าของสุขภาพเป็นผู้กำหนดเอง และสามารถสร้างได้ด้วยตนเอง เป็นการต่อรองความหมายการมีสุขภาพดี

2) หลักการมีสุขภาพดี ที่แพทย์แผนไทย และผู้ป่วย ได้ต่อรองความหมายของการมีสุขภาพดีของการแพทย์แผนไทย ในลักษณะดังนี้

2.1) การต่อรองหลักการมีสุขภาพดีของการแพทย์แผนไทย คือ การเน้นหลักพุทธศาสนา เป็นการต่อรองความหมายหลักการมีสุขภาพดีที่แพทย์แผนไทยได้นำหลักธรรมนามัย ซึ่งส่งผลต่อการสร้างความเชื่อและความศรัทธาการแพทย์แผนไทยที่สอดคล้องกับความเชื่อตามหลักพุทธศาสนา

2.2) การต่อรองหลักการมีสุขภาพดีของผู้ป่วย คือ การเน้นหลักธรรมชาติเป็นการต่อรองความหมายหลักการมีสุขภาพดีที่ผู้ป่วยเห็นว่า การมีสุขภาพดีเป็นหลักการให้การดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับธรรมชาติจะส่งผลดีต่อสุขภาพมากที่สุด

3) วิธีการดูแลสุขภาพ ที่แพทย์แผนไทย และผู้ป่วย ได้ต่อรองความหมายของการมีสุขภาพดีของการแพทย์แผนไทย ในลักษณะดังนี้

3.1) การต่อรองความหมายวิธีการมีสุขภาพดีของแพทย์แผนไทย คือวิธีการที่ไม่ได้รับการยอมรับจากแพทย์แผนปัจจุบัน เนื่องจากการวิธีการรักษาทางการแพทย์แผนไทยจำกัดความหมายด้วยการแพทย์แผนปัจจุบัน ทำให้มองว่าแพทย์แผนไทยนั้นไม่มีความเป็นวิทยาศาสตร์และกลายเป็นสิ่งต้องห้ามในการแพทย์แผนปัจจุบัน

3.2) การต่อรองความหมายวิธีการมีสุขภาพดีของผู้ป่วย คือ วิธีการหาทางออกของปัญหาสุขภาพที่ผู้ป่วยเห็นว่าวิธีการดูแลสุขภาพของการแพทย์แผนไทย เป็นทางออกของปัญหาสุขภาพจากอาการเจ็บป่วยด้วยโรคร้ายแรง ทางออกด้านค่าใช้จ่าย และทางออกจากสุขภาพจากการที่ไม่ได้รับคำตอบจากแพทย์แผนปัจจุบัน ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่า ผู้ป่วยได้มีการต่อรองความหมายวิธีการมีสุขภาพดีของการแพทย์แผนไทยกับการแพทย์แผนปัจจุบันนั่นเอง

ตามที่ จันทรเพ็ญ เซอร์เรอร์ [5] ได้ทำการศึกษาเรื่อง สถานการณ์ พฤติกรรมการใช้การแพทย์ทางเลือกของคนไทย พบว่า การให้ความหมาย สุขภาพของการแพทย์ทางเลือกของประชาชน พบว่า ประชาชนได้ให้ความหมายสุขภาพของการแพทย์ทางเลือก คือ การดูแลสุขภาพแบบผสมผสานและการบูรณาการ, การดูแลสุขภาพองค์รวม, การดูแลสุขภาพที่เน้นหลักธรรมชาติ, การป้องกันและดูแลสุขภาพไม่ให้เจ็บป่วย, การตัดสินใจเลือกของประชาชนในการดูแลสุขภาพ, ภูมิปัญญาด้านสุขภาพที่มีความหลากหลายและสอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรม และการแพทย์ที่มีความด้วยศักดิ์ศรีกว่าแพทย์กระแสหลัก ซึ่งการให้ความหมายสุขภาพของการแพทย์ทางเลือกความสอดคล้องกับความหมายสุขภาพแผนไทยในการศึกษาครั้งนี้ เนื่องจาก การแพทย์แผนไทย เป็นส่วนหนึ่งของระบบสุขภาพทางเลือก

จากผลการศึกษาการให้ความหมายการมีสุขภาพดีของแพทย์แผนไทย ยังพบว่า เป็นชุดความหมายตามกระบวนการทัศน์แบบนิเวศสังคม โดยกระบวนการนี้จะเน้นการอธิบายสุขภาพแบบองค์รวมที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม ที่เรียกว่า “การใช้ชีวิต หรือลีลาชีวิต” ของแต่ละบุคคล โดยชุดความหมายสุขภาพนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ รุจินาถ อรรถสิษฐ์ [6] ได้ทำการศึกษาเรื่อง การเสริมสร้างสุขภาพชุมชน ในเส้นทางสุขภาพชุมชน นั้นเห็นว่าหัวใจสำคัญของการมีสุขภาพแบบองค์รวมนี้ คือ การที่บุคคลสามารถดูแลรักษาสุขภาพตนเอง โดยมีการพัฒนาทักษะและแบบแผนการมีสุขภาพดี (health lifestyle) และมีตนเองเป็นผู้กำหนด เป็นผู้ได้รับผลและเป็นผู้ประเมินผลสุขภาพตนเอง อาจกล่าวได้ว่า ชุดความหมายสุขภาพดีด้วยการแพทย์แผนไทย จึงเป็นการนิยามความหมายสุขภาพที่เกิดจากความสามารถในการดูแลรักษาสุขภาพของตนเอง โดยมีการพัฒนาทักษะและแบบแผนการมีสุขภาพดีด้วยการแพทย์แผนไทย

ดังนั้นการให้ความหมายสุขภาพดีของผู้สื่อสารสุขภาพในบริบทการแพทย์แผนไทยนี้ คือชุดความหมายการมีสุขภาพดีของการแพทย์แผนไทย

คือ ชุดความหมายสุขภาพที่แพทย์แผนไทยและผู้ป่วยเห็นพ้องกัน คือ การรักษาความสมดุล หลักการมีสุขภาพดี เป็นภูมิปัญญาสุขภาพวิถีไทย และวิถีการมีสุขภาพดี จะต้องรักษาสุขภาพแบบองค์รวม จึงเป็นชุดความหมายการแพทย์แผนไทยกระแสหลักภายในบริบทการแพทย์แผนไทยที่ส่งผลต่อการลดช่องว่างทางสุขภาพ ที่เป็นเป็นการแสดงให้เห็นชุดความหมายที่ลึกซึ้ง ทุกมิติที่เกี่ยวข้องกับชีวิต โดยไม่ได้มองแค่การเจ็บป่วยเพียงประการเดียวเท่านั้น แต่เป็นการมองรวมความเรื่อง ความสมดุล และความสัมพันธ์ระหว่างร่างกายจิตใจ จิตวิญญาณสังคมและสิ่งแวดล้อมด้วย รวมทั้งเรื่องความสำคัญต่อการดำรงชีวิตที่เกื้อกูลต่อสุขภาพ

ข้อเสนอแนะ

170

การศึกษาเรื่อง “การให้ความหมายการมีสุขภาพดีในกระบวนการสื่อสารสุขภาพของการแพทย์แผนไทยเพื่อลดช่องว่างทางสุขภาพ” ผู้วิจัยได้ค้นพบว่า ในการสื่อสารสุขภาพเพื่อให้ความหมายการมีสุขภาพดีของการแพทย์แผนไทยนั้น จะช่วยในการลดช่องว่างทางสุขภาพ ได้ก็ต่อเมื่อมีการกำหนดชุดความหมายของการมีสุขภาพดีในลักษณะดังนี้

1) การสร้างคุณค่าใหม่ให้กับเรื่องสุขภาพ กล่าวคือ การสร้างความคิดความเชื่อในหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับสุขภาพแบบพึ่งพาตนเองมากกว่าการที่จะเน้นการให้คุณค่าในการพัฒนาระบบบริการสุขภาพ โดยกำหนดประเด็นในการสร้างสื่อการเรียนรู้ด้านสุขภาพแบบพึ่งพาตนเองด้วยการแพทย์แผนไทย การสนับสนุนการปลูก และการใช้ยาสมุนไพร ลดการนำเข้ายาจากต่างประเทศเพื่อสร้างคุณค่าให้กับยาไทยในการรักษาโรค ซึ่งเป็นการลดช่องว่างสุขภาพได้

2) การสร้างความมั่นใจและความเชื่อมั่นในการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยนี้ เป็นการที่แพทย์แผนไทยจะต้องสร้างความเชื่อมั่นในองค์ความรู้ด้านการแพทย์แผนไทยที่สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาในการดูแลรักษาสุขภาพ

และการมีใบประกอบโรคศิลปะในการแสดงสิทธิความเป็นแพทย์แผนไทย นอกจากตัวแพทย์แผนไทยเป็นผู้สร้างความเชื่อมั่นและความศรัทธาในการรักษาด้วยแพทย์แผนไทยแล้ว กลุ่มเครือข่ายทางสังคมของผู้ป่วย นั่นคือ กลุ่มของญาติผู้ป่วยจะเป็นผู้ทำหน้าที่ในการชี้แนะ โน้มน้าวในการสร้างความเชื่อมั่นและความศรัทธาในการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยนั้น ตัวของญาติผู้ทำหน้าที่นี้จะเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ตรงในการรักษา หรือเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ทางอ้อมอันเกิดจากการแสวงหาข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพ อันนำไปสู่การสร้างคุณค่า ความหมายในการมีสุขภาพดี ที่มีผลจากความเชื่อและความศรัทธาในการรักษาสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทย

3) การปรับสมดุลชีวิตเพื่อให้ผู้ป่วยดูแลตนเองได้ป้องกันก่อนการเจ็บป่วยเพื่อลดความพึงพิงระบบบริการสุขภาพ ด้วยใช้การแพทย์แผนไทยในการปรับสมดุลของสุขภาพที่ต้องความสอดคล้อง กันทั้ง กาย จิต สังคม และจิตวิญญาณ อันนำไปสู่การมีสุขภาพดี ลดการพึ่งพิงระบบบริการสุขภาพนั้น ดังนั้นการสื่อสารสุขภาพของการแพทย์แผนไทยนั้น ประเด็นที่ทำการสื่อสารนั้นจะเป็นประเด็นในการสร้างคุณค่าในการพัฒนาศักยภาพความเป็นมนุษย์ด้วยเทคโนโลยีภูมิปัญญาในการดูแลรักษาสุขภาพอันส่งผลมาจากความเชื่อและความศรัทธาในความสามารถของการดูแลสุขภาพด้วยตนเอง อันส่งผลต่อการมีสุขภาพดีได้ในที่สุด

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ผลจากการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต ดังนี้

1. การวิจัยในอนาคตควรมีการผสมผสานวิจัยเชิงปริมาณเพื่อค้นหาปัจจัยเชิงสาเหตุของการสื่อสารสุขภาพของการแพทย์แผนไทยที่มีผลต่อการมีพฤติกรรมสุขภาพแบบพึ่งพาตนเอง

2. ควรศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกระบวนการสื่อสารในบริบทการ

แพทย์แผนไทยกับในบริบทการแพทย์แผนปัจจุบัน ว่ามีข้อดีข้อเสียแตกต่างกันอย่างไร ควรปรับปรุงรูปแบบการสื่อสารสุขภาพอย่างไรให้มีประโยชน์สูงสุด การนำรูปแบบการสื่อสารสุขภาพของการแพทย์แผนไทยไปทดสอบในบริบทการแพทย์ทางเลือกอื่นๆ

รายการอ้างอิง

[1] พนา ทองมีอาคม และเพ็ญพักตร์ เตียวสมบุญรณ์ (2552) “การสื่อสารสุขภาพ : ประโยชน์และความจำเป็นของการศึกษาด้านนิเทศศาสตร์และการบริการสุขภาพ” **วารสารนิเทศศาสตร์ปริทัศน์ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต**, 12,2 หน้า 9

[2] คณะนงยุทธ กาญจนกุล (2546) “สุขภาพชุมชนกับการพัฒนาที่ยั่งยืน” เอกสารการสอนชุดวิชา **สุขภาพกับการพัฒนา** หน่วยที่ 15 สาขาวิชาการวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เข้าถึงได้จาก <http://www.life.ac.th/librapage/ebook/ch/ch4003/files/assets/pages/page0042.swf> (สืบค้นข้อมูลวันที่ 14 กรกฎาคม 2556)

[3] โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ (2548) “**มานุษยวิทยากับความหลากหลายของวัฒนธรรมสุขภาพ**”.

[4] กาญจนา แก้วเทพ. **ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา**. กรุงเทพฯ : เอดิสันเพรสโปรดักส์.

[5] เพ็ญจันทร์ เซอร์เรอร์ และพีระพงศ์ วงศ์อุปราช. (ม.ป.ป). “สถานการณ์พฤติกรรมการใช้แพทย์ทางเลือกของคนไทย”. **นันทบุรี: โครงการพัฒนาระบบข้อมูลเชิงยุทธศาสตร์ด้านการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์ทางเลือก** ภายใต้การสนับสนุน สำนักงานพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารสุขภาพ สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, หน้า 14-17.

[6] รุจิณาถ อรรถสิขุสุ. (2548). “**การเสริมสร้างสุขภาพชุมชนในเส้นทางสุขภาพชุมชน**”.